

Т.А. Сутюшев

Національна академія Національної гвардії України, Харків

АКТУАЛЬНІ ТАКТИЧНІ І ОПЕРАТИВНІ ЗАДАЧІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНОГО БЛОКУ

Викладаються елементи вихідних емпіричних основ воєнної дидактики. Як результат узагальнення емпіричного досвіду наукового знання пропонується пояснювальна схема підготовки військових фахівців з дисциплін оперативно-тактичного блоку. Пояснюється необхідність щільного зв'язку процесу формування компетентностей та змістових модулів зазначених дисциплін з переліком актуальних тактичних та оперативних задач. Наводиться структура змістового модулю з основою у вигляді комплексної тактичної (оперативної) задачі.

Ключові слова: тактичні і оперативні задачі, компетентності, змістові модулі.

Вступ

Постановка проблеми. На сьогодні при розробленні у військових закладах вищої освіти (ВЗВО) робочих програм навчальних дисциплін оперативно-тактичного блоку існують різні погляди на порядок формування їх основних елементів, а саме – змістових модулів. У спрощеному варіанті виконавці, відповідальні за розроблення або перероблення зазначених програм при формуванні (корегуванні) змістових модулів, часто достатньо безсистемно просто копіюють раніше розроблені матеріали, не замислюються над системністю цього процесу, насамперед, над його тактичною (оперативною) цілеспрямованістю, методичною детермінованістю. Не звертається належна увага на форму надання модуля, на склад та форми викладання основних його елементів, їх послідовність. У практиці сучасної військової дидактики не проглядається зв'язок між окремими елементами сучасних оперативно-тактичних концепцій з основними змістовими модулями дисциплін оперативно-тактичного блоку та відповідними компетентностями, на які має бути націлено їх викладання.

Причину такого стану частково можна пояснити як відсутністю періодичного узагальнення накопиченого досвіду та координації поглядів на зазначені питання з боку керуючих інстанцій військової освіти, так і відсутністю сталих методичних шкіл у ВЗВО, які б об'єднували фахівців-дидактів з викладання дисциплін оперативно-тактичного блоку. У зв'язку з цим буде доцільним нагадати позитивний досвід комплексного вирішення наведених питань, який був накопичений у 70-х – 80-х роках минулого сторіччя. Набуття зазначеного досвіду проходило у період активного розроблення нових наукових положень воєнного мистецтва у формі окремих елементів новітніх на той час концепцій застосування збройних сил. Якісні методичні напрацювання ком-

плексного характеру стали тоді можливими завдяки існуванню відомих військово-методичних шкіл, які очолювали видатні військові дидактики, наприклад, такі як двічі Герой Радянського Союзу, генерал-полковник Драгунський Д.А. – начальник “Вищих офіцерських курсів “Выстрел” ім. маршала Радянського Союзу Б.М. Шапошникова”.

Такі особистості успішно вирішували воєнно-педагогічні проблеми тактичної та оперативної підготовки, мали суттєвий вплив на апарати управління військової освіти як видів збройних сил, так і міністерства оборони в цілому. Вони своєчасно реагували на зміни оперативно-тактичних та оперативних концепцій і визначали переліки актуальних типових оперативних і тактичних задач як орієнтирів у навчанні слухачів та курсантів за дисциплінами оперативно-тактичного блоку. Все це у цілому дозволяло формувати основи концепції підготовки слухачів та курсантів.

На сьогодні у системі вітчизняної військової освіти існує потреба у розробленні концепції підготовки кадрів у форматі ВЗВО. Ця концепція повинна мати характер педагогічної концепції, яка має бути щільно пов'язана з існуючими концепціями застосування сил (військ). В основі цих концепцій мають полягати переліки оперативних та тактичних задач, на вирішення яких має бути націлена підготовка військ (сил), а також підготовка слухачів та курсантів у ВЗВО. Визначення переліку зазначених задач та обґрунтоване їх спрямування на формування необхідних компетентностей та їх розподіл по змістових модулях дисциплін оперативно-тактичного блоку представляє на сьогодні певну дидактичну проблему вищої військової школи. Теж можна говорити про визначення структури змістових модулів дисциплін зазначеного блоку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Масштабні системні дослідження у сфері підготовки військ (сил), а також слухачів та курсантів військо-

вих закладів вищої освіти проводились у свій час тимчасовими групами у складі видатних військових методистів з відомих методичних шкіл. Дослідження, як правило, корегувалися офіцерами Головного управління військово-навчальних закладів Міністерства оборони, апаратами управлінь головнокомандувачів видів збройних сил по військово-навчальним закладам і безпосередньо за окремими напрямками досліджень офіцерами оперативних управлінь та управлінь бойової підготовки відповідних рівнів. У результаті таких досліджень створювались фундаментальні методичні праці, наприклад, [1]. У наведеній праці надається обґрунтована структура змістового модулю у вигляді комплексної тактичної задачі, особливості підготовки і реалізації у навчальному процесі її складових у визначених формах. У широковідомому виданні [2] на базі узагальненого передового досвіду навчання особового складу, автор надає раціональні методи і форми тактичної підготовки. Ця праця створювалась у період активного розроблення та апробації новітніх на той час західної оперативно-тактичної концепції “Повітряно-наземна операція” та радянських концепцій підготовки і проведення загальновійськових армійських і фронтових операцій.

У 1997 році були затверджені концепція військової освіти [3], положення про підготовку військових фахівців у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) [4], положення про координаційну раду з питань військової освіти [5]. Через рік була затверджена інструкція про організацію освітньої діяльності у ВВНЗ Міністерства оборони України [6]. У [3–5] були наведені положення та принципи стосовно єдиної системи військової освіти, основні етапи її розвитку, порядок замовлення. У інструкції [6] підкреслювався зв'язок освітньо-професійних програм з освітньо-кваліфікаційними характеристиками випускника ВВНЗ. В цілому зазначені документи сприяли реалізації існуючої тоді воєнної доктрини. Однак спрямованість цих документів на реалізацію конкретних військових концепцій не позначалась – очевидно, через їх нечітку тоді визначеність та відсутність обґрунтованого переліку актуальних на той час оперативних та тактичних задач.

Наприкінці двадцятого – початку двадцять першого сторіччя в Україні під існуючі тоді розвідувально-ударні комплекси успішно розроблялась “Концепція сил передової оборони”. Приблизно у той же період стосовно питань організації навчального процесу у ВВНЗ відомими фахівцями у галузі військової освіти був розроблений підручник [7], у якому надавалось тлумачення модуля як окремого змістового елемента навчальної програми. У виданому через рік після [7] законі України про вищу освіту [8], у статті 13 “Галузеві стандарти вищої освіти” чітко вказувалось на зв'язок освітньо-

кваліфікаційної характеристики випускника вищого навчального закладу (ВНЗ) з вимогами до його компетентностей та типовими завданнями діяльності і вмінь для їх реалізації.

Серед наукових досліджень того часу за темою, що обговорюється, можна зазначити науководослідну роботу, присвячену загальновійськовій підготовці курсантів командного профілю навчання [9]. У цій роботі, крім інших, розглядалось питання можливостей корегування форм та змісту загальновійськової підготовки при зміні оперативнотактичної концепції.

У період з 2004 по 2010 р. в Україні з'явилась нова воєнна доктрина [10], а також закони з основ внутрішньої та зовнішньої політики (дивись, наприклад, [11]), які певною мірою повинні були стати орієнтирами у підготовці офіцерських кадрів і підставою для розроблення відповідних навчально-методичних матеріалів. Певних успіхів у цьому досягли науковці Національного університету оборони Збройних сил України ім. І. Черняхівського. Однак чіткого обґрунтованого алгоритму розроблення зазначених матеріалів і, насамперед, робочих навчальних програм, тематичних планів визначення навчальних дисциплін оперативнотактичного блоку фахівцями ВВЗ у цей період визначено не було.

У подальшому стан цього питання суттєво не змінився, хоча з'явилися нові документи [12–15], а також окремі публікації, присвячені вдосконаленню підготовки військ і, в тому числі, офіцерських кадрів (дивись, наприклад, [16–19]). У той же час слід зазначити, що на початку 2018 року у провідному ВЗВО Міністерства внутрішніх справ України, а саме – Національній академії Національної гвардії України (НА НГУ) за рішенням розширеного засідання Вченої ради розпочався процес розроблення Концепції підготовки здобувачів вищої освіти тактичного та оперативнотактичного рівнів. Робота утвореної відповідної робочої групи була спрямована на розроблення зазначеної концепції з дотриманням переліку принципів, один з яких відображує сутність назви даної статті.

Метою статті є висвітлення підходу до складання змістових модулів навчальних дисциплін оперативнотактичного блоку на підставі визначеного переліку актуальних типових тактичних та оперативних задач.

Виклад основного матеріалу

Як було наведено вище, на початку 2018 року у НА НГУ, згідно рішення розширеного засідання Вченої ради академії, була розпочата відповідна робота. З урахуванням її успішного завершення буде доцільним коротко навести запропонований напрям та послідовність, у яких вона проводилась. Напря-

був позначений переліком завдань, які були визначені для робочої групи:

- визначення переліку актуальних типових тактичних та оперативно-тактичних задач, які пов'язані з діючими концепціями застосування військ (сил) на відповідному рівні;

- формування переліку компетентностей (знань, умінь та практичних навичок) для кожної спеціальності підготовки (напрямку діяльності);

- розроблення вимог до рівня підготовленості здобувача для навчання на тактичному та оперативно-тактичному рівні військової освіти;

- розроблення переліку та змісту навчальних дисциплін для кожної спеціальності підготовки та встановлення міждисциплінарних зв'язків;

- розроблення комплексу структурно-логічної схеми підготовки військових фахівців відповідного рівня для всіх спеціальностей підготовки (напрямів діяльності);

- визначення переліку і змісту видів та форм практичної підготовки для кожної спеціальності підготовки (напрямку діяльності);

- формування типових структур змістових модулів навчальних дисциплін оперативно-тактичного блоку.

Послідовність проведення роботи визначалась порядком наведених завдань.

Слід зауважити, що певні труднощі були пов'язані з визначенням переліку актуальних типових тактичних та оперативно-тактичних задач. В існуючих концепціях та доктринах підготовки і застосування військ (сил) вони окремо, у чіткій формі, не визначені і тому єдиного уявлення про них у виконавців цього завдання не існувало. У меншому ступеню це торкалось задач, які є притаманними тільки для Національної гвардії України, наприклад, задач з конвоювання, охорони особливо важливих об'єктів та ін.

Практичний досвід з формування переліку компетентностей показав, що вони напрями мають бути пов'язані з переліком актуальних типових тактичних та оперативно-тактичних задач. Компетентнісний підхід як знаковий вимір ВЗВО дійсно у більшій мірі має розглядатись як підхід, що акцентує увагу на результати навчання не як суми засвоєної інформації, а як здатності офіцера адекватно діяти у різних ситуаціях (у тому числі й у ситуації невизначеності), у чому автор статті погоджується з [16]. У той же час закон [13] у визначенні компетентності акцентує такі словосполучення як “динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок”, а також “способів мислення”. Комплексний підхід до формування компетентностей дозволяє усунути складні протиріччя між необхідністю забезпечення сучасної якості вищої військової освіти і неможливістю вирішення цієї проблеми традиційним шляхом за ра-

хунок збільшення інформації, що підлягає засвоєнню. Формування компетентностей має бути щільно пов'язано з визначенням переліку і змісту видів та форм практичної підготовки для кожної спеціальності підготовки (напрямку діяльності), що і передбачалось при відпрацюванні шостого завдання з наведеного вище переліку.

Стосовно третього завдання слід зазначити, що додатково до вимог відносно рівня підготовленості здобувачів для навчання, насамперед, на оперативно-тактичному рівні, необхідно звертати увагу на ознаки присутності (розвиненості) або здатності індукування у здобувачів контурів психіки, які є пріоритетними для командирів при прийнятті рішення.

Щодо четвертого та п'ятого завдань, то системність підходу у розробленні переліку та змісту навчальних дисциплін має проявлятися у використанні позитивного емпіричного досвіду, накопиченого при складанні навчальних планів у споріднених провідних ВЗВО з своєчасним реагуванням на зміни воєнних концепцій, зміни основ військового будівництва та при переході на нові зразки озброєння та техніки, що має щорічно відображатись у робочих навчальних планах. Введення у навчальний план нових навчальних дисциплін може обумовлюватись, насамперед, появою нових спеціальностей (спеціалізацій). Розроблення комплексної структурно-логічної схеми підготовки військових фахівців відповідного рівня має базуватись на структурі навчальної дисципліни, яка формує пріоритетні компетентності за основним профілем підготовки. Змістові модулі саме цієї дисципліни мають бути основою формування її зв'язків з іншими дисциплінами (рис. 1).

Якщо говорити про підготовку фахівців тактичного рівня, то в основу структури змістового модулю має бути покладена комплексна тактична задача, яка вирішується у ході послідовної реалізації таких видів занять, як групова вправа, тактичне заняття, тактична летючка. Перед цими видами занять можуть проводитись так звані “цільові самопідготовки” під керівництвом викладачів за участю командирів курсантських підрозділів. Комплексній тактичній задачі, як правило, передують такі види занять, як лекція та семінар.

Задачі всіх перелічених видів занять, особливої та рекомендації, які доцільно враховувати при підготовці і проведенні цих занять, а також структура змістового модулю в цілому наведені на рис. 2.

У результаті проходження змістового модулю має бути сформований понятійно-аналітичний або продуктивно-синтетичний рівні сформованості знань. Останній рівень передбачає глибоке розуміння вивченого процесу, здатність здійснювати синтез, генерувати нові уявлення, переносити раніш засвоєнні знання на нетипові, нестандартні ситуації.

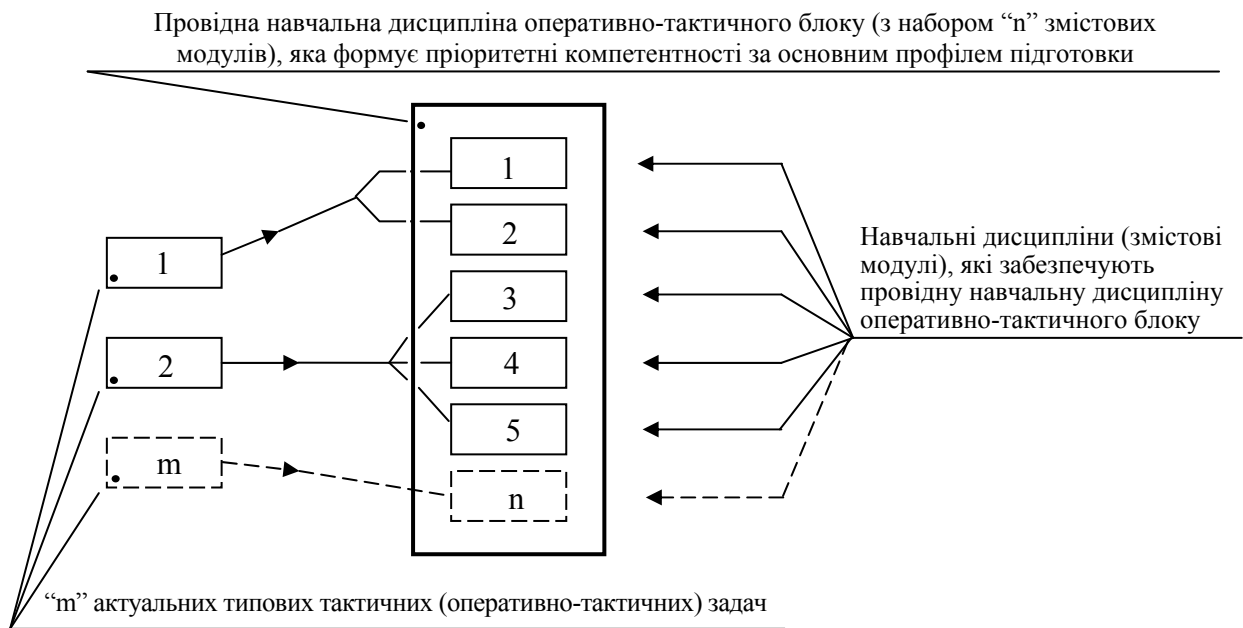

Рис. 1. Загальний вигляд комплексної структурно-логічної схеми підготовки військових фахівців відповідного рівня

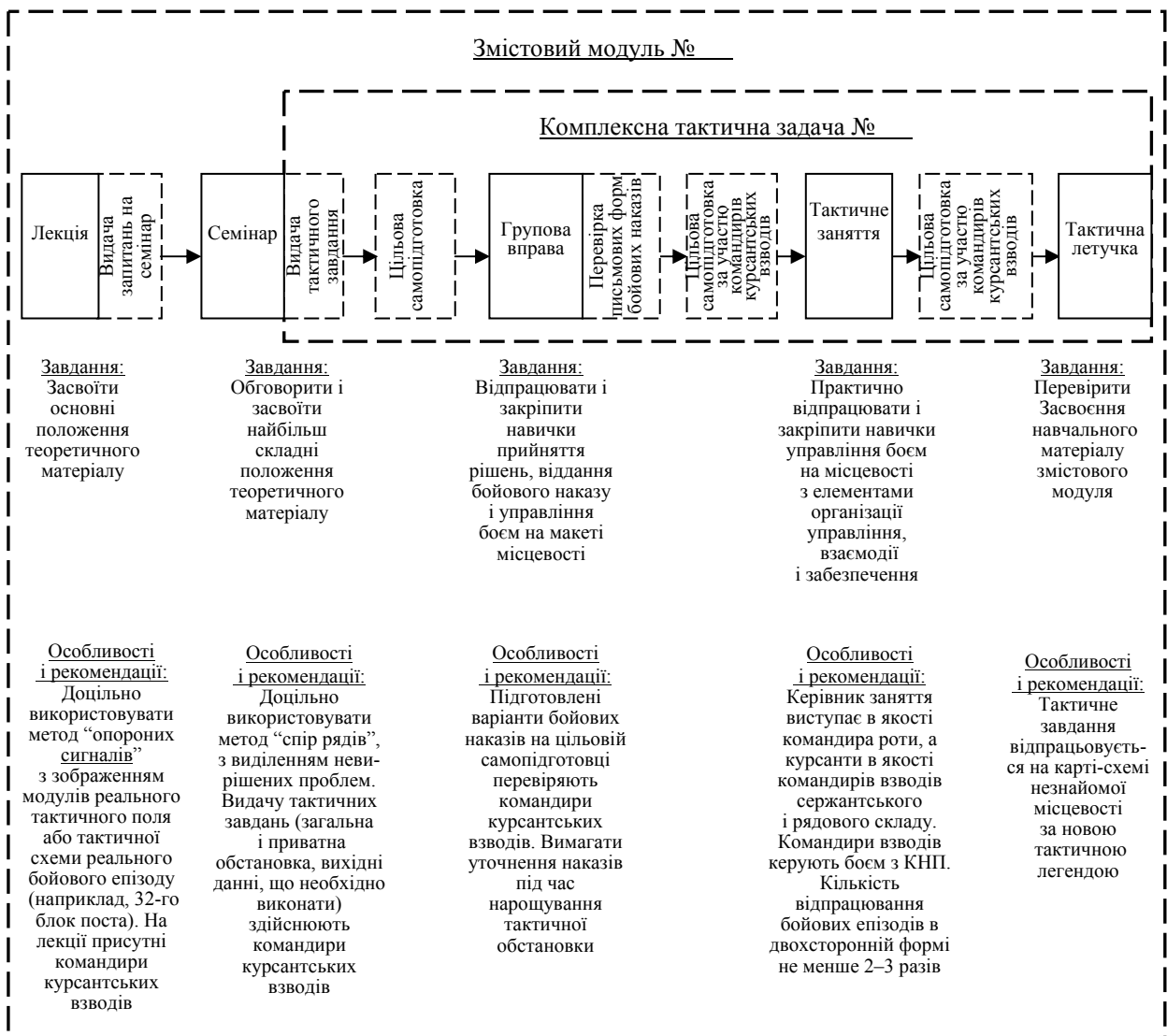

Рис. 2. Структура змістового модуля

Щодо умінь, то проходження модуля передбачає послідовне формування предметно-практичних, предметно-розумових, знаково-практичних та знаково-розумових вмінь.

Слід зауважити про необхідність та важливість участі командирів курсантських підрозділів у проведенні занять змістового модулю (як в якості слухачів, так і керівників окремих фрагментів занять). Таку участь можна розглядати як форму професійної (командирської) підготовки, що необхідно враховувати під час її планування.

Всі відпрацьовані в ході проходження курсантами змістового модуля матеріали (тактичні завдання, карти, схеми та ін.), а також підсумкову оцінку з коментарем викладача про ступень засвоєння модулю доцільно накопичувати та зберігати на випускаючій кафедрі з наступним наданням цих матеріалів до державного іспиту з тактичної дисципліни.

Емпіричні дослідження можливостей наведеної структури та багаторічний досвід її реалізації в ході тактичної підготовки курсантів командного та інженерного профілів навчання дозволяють авторам статті говорити про її дієвість.

Стосовно підготовки фахівців оперативно-тактичного рівня структура змістового модуля має деякі відмінності. Замість групової вправи можна запропонувати проведення воєнної гри. А замість тактичного заняття доцільно проводити командно-штабні навчання. Для перевірки засвоєння матеріалу модуля в цілому, зі слухачами замість тактичної летючки має проводитись оперативна летючка, в ході якої кожному слухачеві може бути запропоноване вирішення оперативного завдання за профілем його діяльності і посади, на яку він орієнтується бути призначеним після закінчення ВЗВО.

Слід зауважити, що у підготовку фахівців оперативно-тактичного рівня доцільно вводити такі види занять, як воєнно-історична поїздка, воєнно-історична гра, які доцільно проводити одразу після лекції і перед командно-штабним навчанням. У свій час ці види занять широко використовувались у навчальному процесі ВЗВО при підготовці слухачів командного профілю навчання. Ці види занять завжди виявляли свою ефективність у формуванні оперативного мислення слухачів на кращих прикладах діяльності воєначальників оперативного рівня. При проходженні певних змістових модулів ефективним бачиться залучення слухачів до оперативно-польових та польових поїздок, які повинні проводитися за планом оперативної підготовки під керівни-

цтвом командирів об'єднань, з'єднань та частин. Такі поїздки у зони відповідальності перелічених формувань, в ході уточнення планів застосування військ (сил), також значно сприяють розвитку оперативного мислення. Слід зазначити, що здатність до постійного розвитку і прояву оперативного мислення у нестандартних ситуаціях має бути пріоритетом процесу формування компетентностей у слухачів командного профілю навчання.

І на завершення – про деякі особливості, які необхідно враховувати у подальшому при розробленні напряму за темою статті. Насамперед, мова йде про необхідність створення нових навчальних технологій, які органічно поєднують глибокі наукові дослідження з навчальним процесом, а також про урахування іноземного досвіду і актуальність налагоджування міждержавного військово-наукового співробітництва. У той же час слід пам'ятати про одну знакову відмінність вітчизняної системи вищої військової освіти, яка має бути притаманна сучасному ВЗВО – фундаментальність підготовки як загальнонаукової, так і військово-професійної.

Викладений у статті матеріал є узагальненням емпіричного досвіду, накопиченого у ВЗВО Міністерства оборони та Міністерства внутрішніх справ і тому його можна відносити до вихідних емпіричних основ військової дидактики.

Запропонована у статті схема взаємозв'язування змістових модулів дисциплін оперативно-тактичного блоку з актуальними типовими тактичними та оперативними задачами і відповідними компетентностями, на формування яких має бути націлена підготовка випускників ВЗВО, може бути покладена в основу ключової ідеї педагогічної концепції конкретного ВЗВО, у нашому випадку – НА НГУ.

Висновки

1. Актуальні тактичні і оперативні задачі визначаються існуючими концепціями застосування військ і саме вони мають бути пріоритетними орієнтирами при формуванні компетентностей і змістових модулів навчальних дисциплін оперативно-тактичного блоку.

2. З урахуванням процесу визначення сучасних вимірів ВЗВО, а також розроблення сучасних військових концепцій, які визначають актуальні типові тактичні і оперативні задачі, актуальним виглядає розроблення педагогічної концепції конкретних ВЗВО, які мають відображати й погляди їх фахівців на підготовку офіцерських кадрів.

Список літератури

1. Тактическая подготовка / С.И. Варченко, А.В. Быков, Н.А. Жадобин, В.Ф. Петушков, Н.П. Моисеенко. – М.: Аппарат управления военно-учебных заведений Сухопутных войск Министерства обороны СССР, 1988. – 340 с.
2. Меримский В.А. Тактическая подготовка мотострелковых и танковых подразделений / В.А. Меримский. – М.: Воениздат, 1986. – 352 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України № 1410 від 15 грудня 1997 р. “Концепція військової освіти в Україні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1410-97-%D0%BF>.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410 “Положення про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах єдиної системи військової освіти” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1410-97-%D0%BF>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410 “Положення про Координаційну раду з питань військової освіти” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1410-97-%D0%BF>.
6. Наказ Міністра оборони України № 399 від 30.10.1998 р. “Інструкція про організацію освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0784-98/stru>.
7. Біжан І.В. Організація навчально-виховного процесу, методичної і наукової роботи у вищій військовій школі / І.В. Біжан. – Харків: ХВУ, 2001. – 410 с.
8. Закон України “О высшем образовании” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17.
9. Корегування загальної військової підготовки курсантів молодших курсів навчання (шифр “Командир”) [Текст]: звіт про НДР (заключ.). Харк. ін-т Військово-Повітряних сил ЗС України; наук. кер. Т.А. Сутюшев; відп. викон. В.М. Соколов. – Х., 2003. – 176 с.
10. Военна доктрина України. Затверджено Указом Президента України від 15 серпня 2004 року №648/2004 зі змінами, внесеними Указом від 15 липня 2004 року №800/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/648/2004>.
11. Закон України “Про задачі внутрішньої і зовнішньої політики” // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010. – № 40. – С. 527).
12. Указ Президента України № 389 від 8 червня 2012 року “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року “Про нову редакцію воєнної доктрини України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/390/2012>.
13. Закон України “Про вищу освіту” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. – № 37-38. ст. 2004.
14. Военна доктрина України. Затверджено Указом Президента України від 24 вересня 2015 року №555/2015.
15. Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України. Затверджено Указом Президента України від 14 березня 2016 року №92/2016.
16. Коритчук В.В. Реализация компетентного подхода в подготовке офицеров ракетных войск и артиллерии [Текст] / В.В. Коритчук, С.А. Доценко // Военная мысль. – 2012. – №12. – С. 50-57.
17. Сутюшев Т.А. Окремі питання розвитку навчально-методичної та наукової роботи у вищому військовому навчальному закладі, можливі підходи до їх вирішення [Текст] / Т.А. Сутюшев // Честь і закон. – 2016. – № 2. – С. 26-33.
18. Сутюшев Т.А. Сучасні виміри вищого військового навчального закладу [Текст] / Т.А. Сутюшев, В.І. Воройбов // Честь і закон. – 2017. – № 2. – С. 67-72.
19. Щипанський П.В. Формування нової парадигми військової освіти [Текст] / П.В. Щипанський, Р.І. Тимошенко, С.М. Салкуцян // Наука і оборона. – 2017. – № 2. – С. 37-42.

References

1. Varchenko, S.I., Bykov, A.V., Zhadobin, N.A., Petushkov, V.F. and Moiseyenko, N.P. (1988), “*Takticheskaya podgotovka*” [Tactical training], Apparat upravleniya voyenno-uchebnykh zavedeniy Sukhoputnykh voysk Ministerstva obrony SSSR, Moscow, 340 p.
2. Merimskiy, V.A. (1986), “*Takticheskaya podgotovka motostrelkovykh i tankovykh podrazdeleniy*” [Tactical training of motorized rifle and tank units], Voenizdat, Moscow, 352 p.
3. The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (1997), “*Kontsepsiya viys'kovoyi osvity v Ukrayini № 1410 vid 15.12.1997*” [Concept of military education in Ukraine No. 1410 dated 15.12.1997], available at: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1410-97-%D0%BF.
4. The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (1997), “*Polozhennya pro pidhotovku fakhivtsiv u vyshcheykh navchal'nykh zakladakh yedynoyi systemy viys'kovoyi osvity № 1410 vid 15.12.1997*” [Regulations on training of specialists in higher educational establishments of a unified system of military education No. 1410 dated 15.12.1997], available at: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1410-97-%D0%BF.
5. The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (1997), “*Polozhennia pro Koordynatsiynu radu z pytan viys'kovoyi osvity № 1410 vid 15.12.1997*” [Regulations on training of specialists in higher educational establishments of a unified system of military education No. 1410 dated 15.12.1997], available at: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1410-97-%D0%BF.
6. The Order of the Ministry of Defense of Ukraine (1998), “*Instruktsiya pro orhanizatsiyu osvityniy diyal'nosti u vyshcheykh viys'kovykh navchal'nykh zakladakh Ministerstva obrony Ukrayiny 399 vid 30.10.1998*” [Instruction on the organization of educational activities in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine No. 399 dated 30.10.1998], available at: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0784-98/stru.
7. Bizhan, I.V. (2001), “*Orhanizatsiya navchal'no-vykhovnoho protsesu, metodychnoyi i naukovoyi roboty u vyshchey viys'koviy shkoli*” [Organization of the educational process, methodological and scientific work at the higher military school], KHMU, Kharkiv, 410 p.
8. The Law of Ukraine (2002), “*O vysshem obrazovanii*” [About higher education], available at: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17 (accessed 29 August 2016).
9. (2003), “*Korehuvannya zahal'noviy viys'kovoyi pidhotovky kursantiv molodshykh kursiv navchannya (shyfr “Komandyr”): zvit pro NDR (zaklyuch.)*” [Correction of joint training of cadets of junior study courses (Commander code): GDR report], Kharkiv in-t Viys'kovo-Povitryanykh syl ZS Ukrayiny; nauk. ker. T.A. Sutyushev; vidp. vykon. V.M. Sokolov, Kharkiv, 176 p.
10. The Decree of the President of Ukraine (2004), “*Voyenna doktryna Ukrayiny. №648/2004*” [Military doctrine of Ukraine. №648/2004], available at: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/648/2004.
11. The Law of Ukraine (2010), “*Pro zadachi vnutrishn'oyi i zovnishn'oyi polityky*” [On the Domestic and Foreign Policy Challenges], *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, No. 40, P. 527.
12. Decree of the President of Ukraine (2012), “*Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i obrony Ukrayiny vid 8 chervnya 2012 roku “Pro novu redaktsiyu voyennoyi doktryny Ukrayiny No. 389”* [On the decision of the Council of National Security and Defense of Ukraine On the new edition of the military doctrine of Ukraine, No. 389, dated June 8, 2012], available at: www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/390/2012.

13. The Law of Ukraine (2014), "Pro vyshchu osvitu" [On Higher Education], *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*, No. 37-38, st. 2004.
14. Decree of the President of Ukraine (2015), "Voyenna doktryna Ukrayiny No. 555/2015 vid 24.09.2015" [Military doctrine of Ukraine No. 555/2015 dated 24.09.2015], available at: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015.
15. Decree of the President of Ukraine (2016), "Kontseptsiya rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrayiny, vid 14 bereznya 2016 roku No. 92/2016" [Concept of development of the security and defense sector of Ukraine, dated March 14, 2016, No. 92/2016], available at: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-16.
16. Koritchuk, V.V. and Dotsenko, S.A. (2012), "Realizatsiya kompetentnostnogo pokhoda v podgotovke ofitserov raketnikh voysk i artillerii" [Implementation of the competence approach in the training of officers of the rocket forces and artillery], *Voyennaya mys'*, No. 12, pp. 50-57.
17. Sutyushev, T.A. (2016), "Okremi pytannya rozvytku navchal'no-metodychnoyi ta naukovoyi roboty u vyshchomu viys'kovomu navchal'nomu zakladi, mozhyvi pidkhody do yikh vyrishennya" [Some issues of the development of teaching and methodological and scientific work at the higher military educational institution, possible approaches to their solution], *Chest' i zakon*, No. 2, pp. 26-33.
18. Sutyushev, T.A. and Voroybov, V.I. (2017), "Suchasni vymiry vyshchoho viys'kovoho navchal'noho zakladu" [Modern dimensions of the higher military educational institution], *Chest' i zakon*, No. 2, pp. 67-72.
19. Shchypans'kyu, P.V., Tymoshenko, R.I. and Salkutsan, S.M. (2017), "Formuvannya novoyi paradyhmy viys'kovoyi osvity" [Formation of a new paradigm of military education], *Nauka i oborona*, No. 2, pp. 37-42.

Надійшла до редколегії 6.09.2018
Схвалена до друку 16.10.2018

Відомості про автора:

Сутюшев Тахір Анварович
кандидат військових наук доцент
провідний науковий співробітник
Національної академії
Національної гвардії України,
Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1964-7483>

Information about the author:

Tahir Sutyushev
Candidate of Military Sciences
Associate Professor
Lead Researcher of National Academy
of the National Guard of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1964-7483>

**АКТУАЛЬНЫЕ ТАКТИЧЕСКИЕ И ОПЕРАТИВНЫЕ ЗАДАЧИ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ И СОДЕРЖАТЕЛЬНЫХ МОДУЛЕЙ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН
ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧЕСКОГО БЛОКА**

Т.А. Сутюшев

Излагаются элементы исходных эмпирических основ военной дидактики. В результате обобщения эмпирического опыта научного знания, предлагается пояснительная схема подготовки военных специалистов по дисциплинам оперативно-тактического блока. Объясняется необходимость плотной связи процесса формирования компетенций и содержательных модулей указанных дисциплин с перечнем актуальных тактических и оперативных задач. Приводится структура содержательного модуля с основой в виде комплексной тактической (оперативной) задачи.

Ключевые слова: тактические и оперативные задачи, компетенции, содержательные модули.

**ACTUAL TACTICAL AND OPERATIONAL TASKS AS THE BASIS FOR THE FORMATION
OF COMPETENCIES AND CONTENT MODULES OF EDUCATIONAL DISCIPLINES
OF THE OPERATIONAL-TACTICAL BLOCK**

T. Sutyushev

One of the problems of the didactics of the higher military school is the definition of a clear focus on the training of tactical and operational-tactical commanders. As is known, the priority list of disciplines that are taught to future commanders is represented by the disciplines of the operational-tactical bloc. At the core of the curriculum of the educational disciplines of this block, as well as of other disciplines, is allocated so-called content modules for the passage of which a certain credit of study time. The article discusses the relationship between the content modules and the competencies that a graduate of a higher military educational institution should possess, as well as a list of actual typical tactical and operational tasks. The list of actual typical tactical and operational tasks should be determined by existing concepts of the use of troops (forces) at the appropriate level, for example, operational-tactical or operational. Unfortunately, there are no clear formulations of such tasks in the existing concepts in the form of a separate list, and therefore, their justification is a certain problem. Concerning the definition of the structures of the substantive modules of the disciplines of the operational-tactical block, the authors of the article suggest using the results of generalization of the accumulated empirical data in the field of military didactics. So the basis of the tactical disciplines modules of the tactical level is proposed to put the so-called complex tactical task. The solution of the complex tactical task assumes the consistent passage of such activities as group exercise, tactical training, tactical short control test. An integrated tactical task can be preceded by a lecture and a seminar. In general, the content module should contribute to the formation of the commander's competence necessary for solving the problem associated with the implementation of certain tactical actions, for example, a mechanized company in defense. A complex operational task is suggested to include as a basis for the modules of operational disciplines. In the composition of such a module it will be expedient to include such types of studies as military history trip, military historical play, command-staff game, military game, operational short control test. The ideas proposed in the article, the author, are considered possible to be used in the development of pedagogical concepts of higher military educational institutions.

Keywords: tactical and operational tasks, competences, content modules.